

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі»

18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-2.03.

Кафедра правознавства

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

«ТРУДОВЕ ПРАВО»

з підготовки здобувачів початкового рівня (короткий цикл) вищої освіти

Галузь знань	08 «Право»
--------------	------------

Спеціальність	081 «Право»
---------------	-------------

Освітня програма	«Право»
------------------	---------

Полтава 2020 рік

Розробник /укладач програми:

Терела Г. В. – к. і. н., доцент, доцент кафедри правознавства Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Рецензенти програми:

Городецька І. А. – д. ю. н., професор кафедри політології, права та філософії Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Кальян О. С. – к. ю. н., доцент, професор кафедри підприємництва та права Полтавської державної аграрної академії

Програму навчальної дисципліни «Трудове право» обговорено і схвалено на засіданні кафедри правознавства

Протокол засідання кафедри від 28 травня 2020 р., № 10

Завідувач кафедри правознавства

д. ю. н., професор

_____ Г. В. Лаврик

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми «Право»

д. ю. н., професор

_____ С.О. Гладкий

ПОГОДЖЕНО

Голова науково-методичної ради,

д. е. н., професор

_____ Н.С. Педченко

Анотація навчальної дисципліни

Трудове право є навчальною дисципліною підготовки молодших бакалаврів, яка передбачає системне вивчення норм права, що регулюють відносини працівників із роботодавцями, а також інші відносини, що впливають із суто трудових або тісно пов'язані з ними, і встановлюють права й обов'язки в галузі праці на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності, та відповідальність у разі їх порушення.

Предметом навчальної дисципліни є трудове право у всіх своїх виявах: як галузь права, як система законодавства та як наука, що вивчає трудове право.

Мета навчальної дисципліни «Трудове право» полягає у засвоєнні студентами теоретичних знань у сфері правового регулювання трудових та тісно пов'язаних з ними відносин; набутті практичних навичок застосування правових норм, що регламентують ці відносини; формуванні правосвідомості і правової культури.

Зміст навчальної дисципліни розкривається у таких темах: Трудове право як галузь у системі права України. Джерела трудового права. Міжнародно-правове регулювання праці. Принципи трудового права України. Трудові правовідносини. Правовий статус профспілок. Участь працівників в управлінні організаціями. Правовий статус організацій роботодавців. Правове регулювання зайнятості та працевлаштування. Правові засади соціального діалогу. Колективні договори та угоди. Поняття трудового договору та порядок його укладення. Види трудового договору. Зміна умов трудового договору. Припинення трудового договору. Правове регулювання робочого часу. Правове регулювання часу відпочинку. Оплата праці. Професійна підготовка і підвищення кваліфікації працівників. Трудова дисципліна. Дисциплінарна відповідальність. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору. Правове забезпечення охорони праці. Особливості правового регулювання праці жінок, молоді та осіб зі зниженою працездатністю. Індивідуальні трудові спори. Колективні трудові спори. Нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства.

Аннотация учебной дисциплины

Трудовое право является учебной дисциплиной подготовки младших бакалавров, которая предусматривает системное изучение норм права, регулирующих отношения работников с работодателями, а также другие отношения, вытекающие из чисто трудовых или тесно связанные с ними, и устанавливающих права и обязанности в области труда на предприятиях, в учреждениях, организациях независимо от формы собственности, и ответственность в случае их нарушения.

Предметом учебной дисциплины является трудовое право во всех своих проявлениях: как отрасль права, как система законодательства и как наука, изучающая трудовое право.

Цель учебной дисциплины «Трудовое право» состоит в усвоении студентами теоретических знаний в сфере правового регулирования трудовых и тесно связанных с ними отношений; приобретении практических навыков применения правовых норм, регламентирующих эти отношения; формировании правосознания и правовой культуры.

Содержание учебной дисциплины раскрывается в следующих темах: Трудовое право как отрасль в системе права Украины. Источники трудового права. Международно-правовое регулирование труда. Принципы трудового права Украины. Трудовые правоотношения. Правовой статус профсоюзов. Участие работников в управлении организациями. Правовой статус организаций работодателей. Правовое регулирование занятости и трудоустройства. Правовые основы социального диалога. Коллективные договоры и соглашения. Понятие трудового договора и порядок его заключения. Виды трудового договора. Изменение условий трудового договора. Прекращение трудового договора. Правовое регулирование рабочего времени. Правовое регулирование времени отдыха. Оплата труда. Профессиональная подготовка и повышение квалификации работников. Трудовая дисциплина. Дисциплинарная ответственность. Материальная ответственность сторон трудового договора. Правовое обеспечение охраны труда. Особенности правового регулирования труда женщин, молодежи и лиц с пониженной трудоспособностью. Индивидуальные трудовые споры. Коллективные трудовые споры. Надзор и контроль за соблюдением трудового законодательства.

Discipline abstract

Labor law is an educational discipline for junior bachelors, which provides for the systematic study of the norms of law that regulate relations between workers and employers, as well as other relations arising from purely labor or closely related to them, and establish rights and obligations in the field of labor in enterprises, institutions, organizations regardless of the form of ownership, and responsibility in case of their violation.

The subject of the discipline is labor law in all its manifestations: as a branch of law, as a system of legislation and as a science that studies labor law.

The purpose of the discipline "Labor Law" is to assimilate students of theoretical knowledge in the field of legal regulation of labor and relations closely related to them; the acquisition of practical skills in the application of legal norms governing these relations; formation of legal consciousness and legal culture.

The content of the discipline is revealed in the following topics: Labor law as a branch in the legal system of Ukraine. Sources of labor law. International legal regulation of labor. Principles of Labor Law of Ukraine. Labor relations. Legal status of trade unions. Participation of employees in the management of organizations. Legal status of employers' organizations. Legal regulation of employment and employment. Legal foundations of social dialogue. Collective agreements and agreements. The concept of an employment contract and the

procedure for its conclusion. Types of employment contracts. Changing the terms of the employment contract. Termination of an employment contract. Legal regulation of working hours. Legal regulation of rest time. Salary. Professional training and advanced training of employees. Labor discipline. Disciplinary responsibility. Material liability of the parties to the employment contract. Legal support of labor protection. Features of the legal regulation of the labor of women, youth and persons with reduced working capacity. Individual labor disputes. Collective labor disputes. Supervision and control over the observance of labor legislation.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Трудове право» укладена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів початкового рівня (короткий цикл) вищої освіти спеціальності 081 «Право» освітня програма «Право» освітня програма «Право», затвердженої Вченою радою ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» 31 серпня 2020 року, протокол № 9, та введеної в дію з 1 вересня 2020 року наказом ректора по університету від «01» вересня 2020 року № 114-Н.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є індивідуальні трудові відносини, які виникають між працівником та роботодавцем, а також інші відносини, що впливають із суто трудових або тісно пов'язані з ними, і встановлюють права й обов'язки в галузі праці на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності, та відповідальність у разі їх порушення.

Мета навчальної дисципліни «Трудове право» полягає у засвоєнні студентами теоретичних знань у сфері правового регулювання трудових та тісно пов'язаних з ними відносин; набутті практичних навичок застосування правових норм, що регламентують ці відносини; формуванні правосвідомості і правової культури.

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні:

- здатність до усного та письмового спілкування державною мовою;
- здатність до спілкування другою (іноземною) мовою;
- здатність до навчання з деяким ступенем автономії;
- здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел, у тому числі з використанням сучасних технологій і баз даних;
- уміння планувати та організовувати професійну діяльність, зокрема раціонально розподіляти час;
- знання і розуміння предметної області, розуміння професії та її базових етичних стандартів, здатність діяти на їх основі;
- здатність до абстрактного й аналітичного, критичного мислення; здатність генерувати нові ідеї;
- здатність застосовувати знання на практиці у стандартних та окремих нестандартних ситуаціях;
- здатність до аналізу, контролю та оцінювання власної роботи та роботи інших осіб у професійному контексті;
- здатність знаходити творчі рішення або відповіді на чітко визначені та абстрактні проблеми на основі ідентифікації та застосування даних;

спеціальні (фахові, предметні):

- знання основ теорії права;
- знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів;

- повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи;
- знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, їх закріплення у законодавстві України;
- здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як конституційне право, адміністративне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право;
- здатність до застосування норм матеріального і процесуального права при моделюванні правових ситуацій, окремих процедур;
- здатність кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти, реалізовувати норми права у конкретних сферах професійної діяльності та самостійно розробляти юридичні документи;
- здатність вільно володіти юридичною термінологією та основами юридичної техніки;
- здатність юридично правильно кваліфікувати факти та обставини;
- здатність аналізувати правові проблеми та формувати правові позиції, здійснювати публічні виступи, брати участь у дискусіях з правових питань;
- здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації;
- здатність до логічного, критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності;
- навички самостійної роботи над різноманітними історико-правовими текстами, документальним матеріалом, наочністю;
- здатність до аналізу актів законодавства та судової практики, практики діяльності інститутів публічної влади.

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні результати навчання:

- вільно спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію;
- вільно спілкуватися другою (іноземною) мовою як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію;
- використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин;
- вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних; демонструвати вміння користуватися комп'ютерними програмами, необхідними у професійній діяльності;
- складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно

збирати матеріали за визначеними джерелами;

- давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю;
- проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел;
- формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми. Оцінювати недоліки і переваги аргументів;
- самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій;
- здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання;

фахові результати навчання:

- здатність застосовувати знання з основ теорії права при тлумаченні природи правових явищ у сфері трудових відносин;
- пояснювати природу та зміст основних правових інститутів та процедур національного права;
- виявляти повагу до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, демонструвати розуміння соціального призначення трудового права;
- демонструвати знання і розуміння основних міжнародних та європейських стандартів трудових прав, їх значення для реформування національного трудового законодавства;
- демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права;
- виявляти навички реалізації та застосування матеріальних, процесуальних та процедурних норм у сфері трудового права;
- готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку, зробленого у різних правових ситуаціях.;
- визначати вагомість та переконливість аргументів в оцінці заздалегідь невідомих умов та обставин;
- визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти;
- демонструвати здатність аналізувати правові проблеми у сфері трудових відносин та формувати правові позиції;
- надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях;
- застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки;
- застосовувати навички самостійного опанування різноманітного історико-правового матеріалу;
- аналізувати, аргументувати, приймати рішення при розв'язанні практичних задач та проблем у професійній діяльності, відповідати за прийняті рішення.

Навчальна дисципліна є **вибірковою**.

Форма підсумкового контролю знань: екзамен.

Програмний зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.
Загальна частина трудового права
Розділ I. Загальнотеоретичні положення трудового права

Тема 1. Трудове право як галузь у системі права України

Становлення і розвиток трудового права.

Поняття трудового права як самостійної галузі права. Предмет правового регулювання трудового права. Загальна характеристика суспільних відносин, які складають предмет трудового права.

Метод правового регулювання трудових відносин та його ознаки. Державно-нормативний метод правового регулювання. Локально-договірний метод. Єдність і диференціація трудового права.

Функції трудового права. Зміст соціальної, захисної та виробничої функцій трудового права.

Місце трудового права в національній системі права України. Взаємозв'язок і розмежування трудового права з іншими галузями системи права України (конституційним, цивільним, адміністративним, правом соціального забезпечення).

Система трудового права. Загальна та Особлива частини трудового права. Інститути трудового права. Співвідношення системи трудового права і системи трудового законодавства.

Предмет і система науки трудового права. Значення науки трудового права в реформуванні трудового законодавства.

Тенденції розвитку трудового права у сучасних умовах. Адаптація трудового законодавства України до принципів міжнародного та європейського трудового права.

Система і основні завдання навчальної дисципліни «Трудове право».

Тема 2. Джерела трудового права

Поняття джерел трудового права України, форми їх вираження. Класифікація джерел трудового права.

Конституція України як основне джерело трудового права. Закони та підзаконні нормативно-правові акти в системі джерел трудового права. Систематизація трудового законодавства України.

Акти соціального партнерства як джерела трудового права.

Локальні нормативно-правові акти: поняття, види, особливості. Роль професійних спілок і трудових колективів у галузі правового регулювання праці.

Значення рішень Конституційного Суду України та керівних роз'яснень Пленуму Верховного Суду України для однакового застосування усіма підприємствами, установами, організаціями та судовими органами

чинного законодавства про працю.

Дія нормативно-правових актів, які є джерелами трудового права, у часі, просторі та за категоріями працівників.

Основні напрями реформування трудового законодавства.

Міжнародно-правові акти про працю як джерела трудового права.

Тема 3. Міжнародно-правове регулювання праці

Поняття міжнародно-правового регулювання праці та способи впливу міжнародних норм на національне трудове законодавство. Універсальні та регіональні джерела міжнародно-правового регулювання: класифікація й загальна характеристика.

Мета створення Міжнародної організації праці (МОП), її основні завдання, структура і компетенція. Статут МОП. Щорічні конференції МОП. Адміністративна Рада. Міжнародне Бюро праці (МБП) та його відділення. Комітети Міжнародного Бюро праці. Видавнича діяльність МБП.

Форми правових актів, що приймаються МОП. Порядок прийняття конвенцій та рекомендацій. Ратифікація конвенцій державами-членами МОП. Сфера застосування конвенцій МОП. Загальна характеристика конвенцій і рекомендацій МОП з питань основних прав людини, зайнятості, соціальної політики, регулювання питань праці, колективних трудових відносин, умов праці, праці жінок, дітей і підлітків, осіб похилого віку. Декларація МОП про основоположні принципи і права у сфері праці 1998 р.: зміст і значення.

Європейські міжнародні акти щодо захисту соціальних прав людини. Акти Ради Європи і Європейського Союзу. Європейська соціальна хартія (переглянута) (Рада Європи, 1961 р., 1996 р.). Хартія основних прав Європейського Союзу (ЄС, 2000 р.).

Двосторонні договори України з іншими державами про працевлаштування і соціальний захист працівників.

Вплив міжнародного та європейського трудового права на розвиток трудового права України. Засоби імплементації міжнародних трудових норм у трудове право України. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014 р.)

Тема 4. Принципи трудового права України

Поняття і значення принципів трудового права. Класифікація принципів трудового права.

Співвідношення основних принципів з принципами окремих інститутів трудового права. Співвідношення принципів і норм права.

Зміст і конкретизація основних принципів трудового права. Принцип забезпечення права на працю. Принцип захисту прав людини у сфері застосування праці. Принцип свободи праці й свободи трудового договору. Принцип заборони примусової праці. Принцип рівності прав і можливостей

та заборони дискримінації у сфері праці. Принцип сприяння. Принцип свободи об'єднання.

Зміст і конкретизація принципів окремих інститутів трудового права. Принципи інституту зайнятості та працевлаштування. Принципи інституту трудового договору. Принципи інститутів робочого часу та часу відпочинку. Принципи інституту оплати праці. Принципи інституту дисципліни праці. Принципи інституту охорони праці.

Розділ II. Правовідносини у трудовому праві

Тема 5. Трудові правовідносини

Поняття та особливості трудових правовідносин. Ознаки трудових правовідносин. Види трудових правовідносин і підстави їх класифікації. Поняття і особливості індивідуальних трудових правовідносин. Поняття і особливості колективних трудових правовідносин, їх співвідношення з індивідуальними трудовими правовідносинами. Організаційно-управлінські відносини. Соціально-партнерські правовідносини. Відносини щодо зайнятості та працевлаштування. Відносини щодо професійної підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів. Відносини щодо нагляду та контролю за додержанням трудового законодавства.

Структура трудових правовідносин. Матеріальний та юридичний зміст трудових правовідносин. Об'єкт трудових правовідносин. Суб'єкти трудового права та трудових правовідносин. Працівники і роботодавці як суб'єкти індивідуальних трудових правовідносин. Трудова правосуб'єктність працівника: виникнення, зміст, припинення, випадки обмеження. Трудова правосуб'єктність роботодавця. Суб'єкти колективних трудових правовідносин. Державні органи як суб'єкти трудових правовідносин.

Підстави виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин. Поняття та види юридичних фактів.

Тема 6. Правовий статус профспілок. Участь працівників в управлінні організаціями

Профспілкові органи як суб'єкти трудового права. Правове положення профспілок. Основні функції та права профспілок. Загальна характеристика законодавства про профспілки. Порядок утворення, легалізація та припинення діяльності профспілок. Права, гарантії та обов'язки профспілок, їх об'єднань відповідно Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії їх діяльності». Повноваження виборного органу первинної профспілкової організації на підприємстві. Відповідальність профспілок.

Трудовий колектив як суб'єкт трудового права. Основні функції та повноваження трудових колективів. Форми участі працівників в управлінні підприємством, установою, організацією. Органи трудового колективу: порядок створення, повноваження.

Співвідношення прав профспілок і повноважень трудових колективів.

Тема 7. Правовий статус організацій роботодавців

Поняття організацій роботодавців та їх об'єднань. Право роботодавців на об'єднання. Мета та завдання діяльності організацій роботодавців. Законодавство України про правовий статус організацій роботодавців. Принципи створення та діяльності організацій роботодавців та їх об'єднань. Порядок створення та припинення діяльності організацій роботодавців. Повноваження роботодавців та їх організацій у колективно-договірному регулюванні. Права та обов'язки роботодавців та їхніх об'єднань щодо захисту прав своїх членів.

Розділ III. Основи реалізації права на працю

Тема 8. Правове регулювання зайнятості та працевлаштування

Поняття зайнятості. Право громадян на зайнятість. Державні гарантії у сфері зайнятості населення. Право особи на вибір місця, виду діяльності та роду занять. Право особи на професійну орієнтацію та професійне навчання. Право особи на соціальний захист у разі настання безробіття. Право особи на трудову діяльність за кордоном. Право особи на захист від проявів дискримінації у сфері зайнятості населення. Право особи на доступ до інформації у сфері зайнятості населення. Право особи на захист прав у сфері зайнятості населення.

Принципи, мета та основні напрями державної політики у сфері зайнятості населення. Заходи щодо сприяння зайнятості населення, їх зміст. Професійна орієнтація та професійне навчання незайнятих громадян. Стимулювання діяльності роботодавців, спрямованої на створення нових робочих місць та працевлаштування безробітних. Створення умов для самозайнятості населення та підтримка підприємницької ініціативи. Сприяння забезпеченню молоді першим робочим місцем та запровадження стимулів для стажування молоді, яка навчається. Сприяння зайнятості інвалідів. Забезпечення участі безробітних у громадських роботах та інших роботах тимчасового характеру.

Органи, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері зайнятості населення.

Поняття та порядок працевлаштування громадян. Здійснення Державною службою зайнятості України реєстрації безробітних та ведення обліку осіб, які звертаються за сприянням у працевлаштуванні. Діяльність суб'єктів господарювання, які надають послуги з посередництва у працевлаштуванні. Застосування праці іноземців та осіб без громадянства в Україні.

Правовий статус безробітного. Порядок набуття статусу безробітного. Права та обов'язки зареєстрованих безробітних. Особливі гарантії для

окремих категорій безробітних, які втратили роботу у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці. Підходяща робота для безробітного. Право на матеріальне забезпечення на випадок безробіття та соціальні послуги. Види забезпечення на випадок безробіття. Допомога по частковому безробіттю. Припинення реєстрації безробітного.

Тема 9. Правові засади соціального діалогу

Соціальний діалог як механізм реалізації соціального партнерства. Законодавство України про соціальний діалог. Основні принципи соціального діалогу. Рівні та сторони соціального діалогу. Форми здійснення соціального діалогу.

Органи соціального діалогу. Національна тристороння соціально-економічна рада: завдання, функції. права, склад, порядок створення та організація діяльності. Територіальні, галузеві (міжгалузеві) тристоронні (двосторонні) соціально-економічні ради, інші тристоронні органи соціального діалогу (комітети, комісії тощо): повноваження та організація роботи.

Тема 10. Колективні договори та угоди

Поняття, юридична природа та значення колективного договору. Правові підстави й умови укладення колективного договору. Сторони колективного договору. Строк чинності колективного договору. Сфера укладення колективного договору.

Зміст колективного договору. Права та обов'язки сторін колективного договору. Нормативні та зобов'язальні положення колективного договору. Недійсність умов колективного договору.

Порядок ведення колективних переговорів та укладення колективних договорів. Учасники колективних переговорів, їх права та обов'язки. Гарантії та компенсації на період переговорів. Підготовка проекту колективного договору. Порядок вирішення розбіжностей під час ведення колективних переговорів. Підписання колективного договору. Реєстрація колективного договору. Внесення змін і доповнень до колективного договору.

Колективні угоди: поняття і сторони. Генеральні, галузеві (міжгалузеві) та регіональні угоди, сфера їхньої дії та зміст. Порядок укладання й зміни угод. Реєстрація колективних угод. Внесення змін і доповнень до колективних угод.

Контроль за виконанням колективних договорів і угод та відповідальність за їх порушення і невиконання.

Модуль 2.

Особлива частина трудового права

Розділ IV. Трудовий договір

Тема 11. Поняття трудового договору та порядок його укладення

Поняття і значення трудового договору. Відмінність трудового договору від суміжних цивільно-правових договорів, які пов'язані з працею (підряду, доручення, авторського та ін.). Сторони трудового договору. Зміст трудового договору. Нормативні та погоджувальні умови трудового договору. Необхідні та факультативні умови трудового договору. Недійсність умов трудового договору, які погіршують становище працівників порівняно з вимогами чинного законодавства про працю.

Строк трудового договору. Письмова й усна форми трудового договору. Випадки додержання обов'язкової письмової форми трудового договору.

Юридичні гарантії при прийнятті на роботу. Гарантії при прийнятті на роботу неповнолітніх, вагітних жінок і жінок, що мають дітей, інвалідів та інших категорій громадян. Обмеження при прийнятті на роботу. Вимоги, які висуваються щодо віку і стану здоров'я працівників.

Порядок укладення трудового договору. Документи, що надаються при укладенні трудового договору. Загальні вимоги при обробці персональних даних працівника і гарантії їхнього захисту. Випробування при прийнятті на роботу. Строк випробування. Результати випробування.

Тема 12. Види трудового договору

Безстроковий трудовий договір. Строковий трудовий договір. Трудовий договір про тимчасову роботу. Трудовий договір про сезонну роботу.

Контракт як особлива форма трудового договору. Сфера застосування контракту. Порядок укладання контракту з керівником державного підприємства. Порядок укладання контракту при прийнятті (найманні) на роботу працівника.

Трудовий договір про сумісництво. Трудовий договір про суміщення професій і посад. Трудовий договір про тимчасове заступництво керівника підприємства. Трудовий договір з працівником про тимчасове виконання обов'язків за вакантною посадою.

Трудовий договір про надомну роботу. Трудовий договір з молодим спеціалістом. Трудовий договір з державним службовцем. Трудовий договір з роботодавцем-фізичною особою. Трудовий договір працівника, що приймається за конкурсом. Трудовий договір з працівником-мігрантом.

Тема 13. Зміна умов трудового договору

Поняття зміни умов праці та її організаційно-правові форми.

Поняття переведення на іншу роботу, види переведень. Постійні та тимчасові переведення. Переведення у разі виробничої потреби та простою. Переведення на легшу роботу за станом здоров'я.

Переміщення на інше робоче місце, його відмінність від переведення.
Зміна істотних умов праці.

Тема 14. Припинення трудового договору

Поняття припинення та розірвання трудового договору, їх розмежування. Загальні підстави припинення трудового договору, їх класифікація.

Припинення трудового договору за підставами, у яких присутня взаємна воля сторін.

Розірвання з ініціативи працівника трудового договору, укладеного на невизначений строк. Розірвання строкового трудового договору з ініціативи працівника.

Загальні та додаткові підстави розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого органу. Порядок розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Поняття відсторонення від роботи і його відмінність від розірвання трудового договору.

Розірвання трудового договору з ініціативи органів, які не є сторонами трудового договору.

Припинення трудового договору у зв'язку з порушенням правил прийняття на роботу.

Порядок оформлення звільнення працівників і проведення розрахунку. Вихідна допомога.

Правові наслідки незаконного звільнення.

Розділ V. Основні умови праці як об'єкт правового регулювання

Тема 15. Правове регулювання робочого часу

Поняття та види робочого часу. Правові нормативи робочого часу. Поняття та види робочого дня, робочої зміни та робочого тижня. Нормальна тривалість робочого часу. Скорочена тривалість робочого часу. Тривалість роботи напередодні святкових, вихідних і неробочих днів. Тривалість роботи в нічний час. Неповний робочий час.

Режими робочого часу і порядок їх встановлення. Види режимів робочого часу. Режим змінної роботи. Вахтовий метод організації робіт. Гнучкий графік роботи. Режим роботи з розподілом робочого часу на частини (роздроблений робочий день). Режим ненормованого робочого дня.

Поняття обліку робочого часу. Поденний та підсумований облік робочого часу.

Робота понад встановлену тривалість робочого дня. Поняття надурочних робіт і порядок їх застосування. Обмеження надурочних робіт і заборона залучення до них окремих категорій працюючих. Граничні норми застосування надурочних робіт. Порядок одержання дозволу для проведення надурочних робіт. Чергування.

Тема 16. Правове регулювання часу відпочинку

Право працівників на відпочинок і його гарантії. Поняття і види часу відпочинку. Перерви протягом робочого дня, зміни. Вихідні дні. Особливості встановлення вихідних днів на безперервно діючих підприємствах і в організаціях, що займаються обслуговуванням населення. Святкові та неробочі дні. Винятковий порядок залучення до роботи у вихідні, святкові та неробочі дні.

Поняття і види відпусток. Щорічна основна відпустка і порядок її надання. Щорічна додаткова відпустка, її види і порядок надання. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням. Творча відпустка. Відпустка для підготовки та участі в змаганнях. Соціальні відпустки. Відпустки без збереження заробітної плати.

Порядок надання відпусток. Графіки відпусток. Обчислення стажу роботи, що дає право на щорічну відпустку. Перенесення щорічної відпустки. Право на щорічну відпустку у разі переведення працівника на інше місце роботи. Поділ щорічної відпустки на частини. Відкликання з відпустки.

Порядок оплати відпусток. Грошова компенсація за невикористані щорічні відпустки.

Тема 12. Оплата праці

Поняття, функції і принципи оплати праці. Методи правового регулювання оплати праці. Державне регулювання оплати праці. Договірне регулювання оплати праці. Державні соціальні стандарти й гарантії у сфері оплати праці. Мінімальна заробітна плата: поняття, функції, умови визначення її розміру. Порядок встановлення і перегляду розміру мінімальної заробітної плати.

Поняття заробітної плати. Відмінність заробітної плати від винагород за цивільно-правовими договорами, гарантійних і компенсаційних виплат. Структура заробітної плати. Основна та додаткова частини заробітної плати. Інші заохочувальні та компенсаційні виплати.

Тарифна система оплати праці та її елементи: тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів, тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники).

Організація оплати праці на підприємстві. Нормування праці. Види норм праці: норми виробітку, норми часу, норми обслуговування, норми чисельності. Системи оплати праці та їх види. Відрядна система оплати праці. Погодинна система оплати праці. Оплата праці при відхиленні від умов, передбачених тарифами.

Порядок виплати заробітної плати. Форми виплати заробітної плати. Строки, періодичність і місце виплати заробітної плати. Порядок обчислення середньої заробітної плати. Індексація заробітної плати. Компенсація втрати частини заробітної плати у зв'язку із затримкою термінів її виплати.

Відрахування із заробітної плати. Обмеження відрахувань від заробітної плати.

Поняття гарантійних виплат. Види гарантійних виплат. Гарантійні доплати, їхні види. Поняття компенсаційних виплат. Види компенсаційних виплат.

Тема 18. Професійна підготовка і підвищення кваліфікації працівників

Правові питання організації виробничого навчання, перекваліфікації або навчання інших професій.

Підготовка і підвищення кваліфікації кадрів безпосередньо на виробництві.

Пільги для працівників, які навчаються без відриву від виробництва в середніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладах та аспірантурі. Пільги працівникам, допущеним до вступних іспитів у вищі навчальні заклади.

Розділ VI. Юридична відповідальність у трудовому праві

Тема 19. Трудова дисципліна

Поняття трудової дисципліни та методи її забезпечення. Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку. Правила внутрішнього трудового розпорядку: типові, галузеві, локальні. Структура та зміст правил внутрішнього трудового розпорядку. Статути і положення про дисципліну. Основні трудові обов'язки сторін трудового договору.

Система стимулювання праці за трудовим правом. Заохочення за успіхи в роботі: поняття, підстави, види та порядок застосування. Заохочення за особливі трудові заслуги. Державні нагороди.

Тема 20. Дисциплінарна відповідальність

Юридична відповідальність за порушення трудової дисципліни та її види. Загальна та спеціальна дисциплінарна відповідальність. Критерії розмежування загальної та спеціальної дисциплінарної відповідальності. Дисциплінарний проступок як підстава дисциплінарної відповідальності та його елементи. Дисциплінарні стягнення: порядок їх застосування, оскарження і зняття.

Додаткові заходи правового впливу, що можуть застосовуватись до порушників трудової дисципліни. Заходи громадського впливу. Повноваження трудових колективів, профспілкових комітетів у забезпеченні трудової дисципліни.

Тема 21. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору

Поняття та функції матеріальної відповідальності. Правова природа

матеріальної відповідальності, її відмінність від цивільно-правової відповідальності.

Підстава і умови притягнення до матеріальної відповідальності. Трудове майнове правопорушення як підстава матеріальної відповідальності та його елементи. Випадки, що виключають матеріальну відповідальність працівників.

Види матеріальної відповідальності працівників. Обмежена матеріальна відповідальність та її випадки. Повна матеріальна відповідальність та її випадки. Поняття, зміст і порядок укладення договору про повну індивідуальну матеріальну відповідальність. Колективна (бригадна) матеріальна відповідальність працівників. Поняття, зміст і порядок укладення договору про повну колективну (бригадну) матеріальну відповідальність.

Строки притягнення працівників до матеріальної відповідальності. Визначення розміру шкоди, заподіяної працівником, та порядок її відшкодування. Обставини, які підлягають врахуванню при визначенні розміру відшкодування. Порядок покриття шкоди.

Матеріальна відповідальність власника за шкоду, заподіяну працівникові.

Розділ VII. Забезпечення й захист прав та інтересів суб'єктів трудового права

Тема 22. Правове забезпечення охорони праці

Поняття і зміст охорони праці. Конституційне право працівників на належні, безпечні й здорові умови праці. Гарантії прав громадян на охорону праці під час укладання трудового договору та під час роботи.

Організація охорони праці на виробництві. Державне управління охороною праці. Нормативно-правові акти з охорони праці. Обов'язки роботодавця щодо забезпечення функціонування системи управління охороною праці на підприємстві. Функції служби охорони праці. Участь трудових колективів і профспілок у регулюванні охорони праці. Комісія з питань охорони праці підприємства. Регулювання охорони праці у колективному договорі, угоді.

Організаційно-правові форми забезпечення охорони праці. Навчання з питань охорони праці. Види інструктажу. Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій. Спеціальні правила охорони здоров'я на важких, небезпечних і шкідливих роботах.

Порядок розслідування і обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій, що пов'язані з виробництвом. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Відшкодування шкоди, заподіяної працівникові каліцтвом або іншим пошкодженням здоров'я, пов'язаним з виконанням

трудових обов'язків.

Тема 23. Особливості правового регулювання праці жінок, молоді та осіб зі зниженою працездатністю

Рівноправність жінок у сфері трудових відносин. Обмеження та заборони при використанні праці жінок. Роботи, на яких забороняється праця жінок. Граничні норми піднімання і переміщення важких речей жінками. Обмеження залучення вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, до надурочних робіт, робіт у вихідні дні та направлення у відрядження. Особливості використання праці жінок, стан яких пов'язаний з материнством, охорона материнства в Україні. Надання соціальних відпусток: у зв'язку з вагітністю та пологами, для догляду за дитиною, додаткової оплачуваної відпустки.

Правове регулювання праці молоді. Гарантії при прийнятті на роботу та звільненні. Права неповнолітніх у трудових відносинах. Вік, з якого допускається прийняття на роботу. Порядок розірвання трудового договору з неповнолітніми. Роботи, на яких забороняється використовувати працю неповнолітніх. Граничні норми піднімання і переміщення важких речей неповнолітніми. Особливості нормування та оплати праці молоді. Особливості регулювання робочого часу та часу відпочинку неповнолітніх.

Поняття та охорона праці осіб зі зниженою працездатністю (інвалідів, пенсіонерів, ветеранів війни та праці). Особливості регулювання праці осіб зі зниженою працездатністю. Працевлаштування інвалідів, умови праці та робочі місця для інвалідів.

Тема 24. Індивідуальні трудові спори

Поняття трудових спорів, їх види та причини виникнення. Принципи розгляду трудових спорів.

Загальний, судовий та особливий порядок вирішення індивідуальних трудових спорів: Органи, які розглядають індивідуальні трудові спори. Комісії по трудових спорах, їх організація і компетенція. Порядок і строки розгляду трудового спору в комісії по трудових спорах. Порядок прийняття, оскарження і виконання рішення комісії по трудових спорах.

Судовий порядок розгляду індивідуальних трудових спорів. Трудові спори, що підлягають безпосередньому розглядові у судах. Строки звернення до суду за вирішенням трудових спорів. Обмеження повороту виконання рішень з трудових спорів.

Особливості розгляду трудових спорів деяких категорій працівників (суддів, прокурорсько-слідчих працівників).

Тема 25. Колективні трудові спори

Поняття колективних трудових спорів (конфліктів), їх предмет та сторони. Порядок примирних процедур розв'язання колективних трудових

спорів. Правове положення незалежного посередника. Правове положення Національної служби посередництва і примирення. Примирна комісія, її склад і компетенція. Трудовий арбітраж, його склад і компетенція.

Порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) примирною комісією, за участю незалежного посередника. Порядок вирішення колективного трудового спору (конфлікту) трудовим арбітражем.

Страйк як крайній засіб вирішення колективних трудових спорів (конфліктів). Право на страйк та його реалізація. Порядок оголошення страйку. Визнання страйку незаконним у судовому порядку й правові наслідки такого рішення. Випадки, за яких забороняється проведення страйку. Правові наслідки законного та незаконного страйку. Гарантії та правове становище працівників у зв'язку з проведенням страйку.

Судовий розгляд колективного трудового спору.

Тема 26. Нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства

Нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства, їх поняття та відмінності.

Органи, що здійснюють державний нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю. Повноваження Державної служби України з питань праці. Громадський контроль за додержанням законодавства про працю. Завдання виборних органів первинних профспілкових організацій підприємств, установ, організацій та уповноважених представників профспілок щодо здійснення громадського контролю за додержанням законодавства про працю.

Органи, що здійснюють державний нагляд за охороною праці.

Повноваження місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування щодо здійснення контролю за додержанням законодавства про працю.

Рекомендовані джерела інформації:

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30 (23. 07. 96). – Ст. 141.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18 (02. 05. 2003). – Ст. 144.
3. Кодекс законів про працю України: Затверджений Законом УРСР від 10.12.1971 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – Додат. до № 50. – Ст. 375.
4. Основи законодавства країни про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14.01.1998 р. № 16/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 23 (05. 06. 1998). – Ст. 121.
5. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4 (26. 01. 1993). – Ст. 19.
6. Про визначення розмірів збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостатчею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей: Закон України від 06.06.1995 р. № 217/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 22 (30. 05. 1995). – Ст. 173.
7. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996 р. № 504/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 2 (28. 01. 1997). – Ст. 490.
8. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 4 (22. 01. 2016). – Ст. 43.
9. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105–XIV (в редакції Закону України від 28 січня 2014 р. № 736-VIII) // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 11. – Ст. 75.
10. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI // Офіційний вісник України. – 2012 (27.08.2012). – № 63. – Ст. 2565.
11. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 34 (27. 08. 2010). – Ст. 481.
12. Про індексацію грошових доходів населення: Закон України від 03.07.1991 р. № 1282-ХІІ (В редакції Закону № 491-IV від 06.02.2003) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 15. – Ст. 111.
13. Про колективні договори і угоди: Закон України від 01.07.1993 р. № 3356-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36 (07.09.1993). – Ст. 361.
14. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 17 (25. 04. 1995). – Ст. 121.

15. Про організації роботодавців : Закон України від 22.06.2012 р. № 5026-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 59 (13. 08. 2012). – Ст. 2366.

16. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні : Закон України від 16.12.1993 р. № 3721-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 4 (25. 01. 1994). – Ст. 18.

17. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-XII (в редакції Закону № 229-IV від 21. 11. 2002 р.). // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 2. – Ст. 10.

18. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : Закон України від 03.12.1998 р. № 137/98-ВР // Офіційний вісник України. – 1998. – № 12 (09. 04. 1998). – Ст. 435.

19. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : Закон України від 15.09.1999 р. № 1045-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 45 (12. 12. 1999). – Ст. 397.

20. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16.09.2014 р. № 1678-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 40. – Ст. 2021.

21. Про соціальний діалог в Україні : Закон України від 23.12.2010 р. № 2862-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 28 (15. 07. 2011). – Ст. 255.

22. Про статус і соціальний захист осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи : Закон України від 28. 02. 1991 р. № 796-XII (в редакції Закону № 2001-XII від 19. 12. 91 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 13. – Ст. 178.

23. Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про стан дотримання конституційних гарантій трудових прав громадян» : схвалено Постановою Верховної Ради України від 15.01.2009 р. № 892-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 28 (10.07.2009). – Ст. 370.

24. Про утворення Національної служби посередництва і примирення : Указ Президента України від 17.11.1998 р. № 1258/98 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 46 (03. 12. 1998). – С. 13.

25. Деякі питання здійснення державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю: постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 р. № 823 // Офіційний вісник України. – 2019. – № 70 (13.09.2019). – Ст. 2468.

26. Деякі питання реалізації статті 259 Кодексу законів про працю України та статті 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» : постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2017 р. № 295 // Офіційний вісник України. – 2017. – № 38 (16.05.2017). – Ст. 1205.

27. Перелік виробництв, цехів, професій і посад із шкідливими умовами праці, робота в яких дає право на скорочену тривалість робочого тижня:

затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2001 р. № 163 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 9 (16. 03. 2001). – Ст. 352.

28. Положення про Державну інспекцію ядерного регулювання України : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 363 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 69 (05. 09. 2014). – Ст. 1925.

29. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. № 1052 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 102 (30.12.2015). – Ст. 3514.

30. Положення про Державну службу України з питань праці : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 11.02.2015 р. № 96 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 21 (24. 03. 2015). – Ст. 584.

31. Положенням про порядок укладення контрактів при прийнятті (найманні) на роботу працівників : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 19.03.1994 р. № 170 // Збірник постанов Уряду України. – 1994. – № 7. – Ст. 172.

32. Порядок проведення індексації грошових доходів населення : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 р. № 1078 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 29 (01. 08. 2003). – Ст. 1471.

33. Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17.04.2019 р. № 337// Офіційний вісник України. – 2019. – № 34. – Ст. 1217.

34. Про затвердження переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів та видачі особистих медичних книжок : постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2001 р. № 559 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 21 (08. 06. 2001). – Ст. 950.

35. Про затвердження Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей : постанова Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 р. № 116 // Урядовий кур'єр. – 1996. – 1 лютого.

36. Про затвердження Порядку надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним працівникам навчальних закладів та установ освіти, навчальних (педагогічних) частин (підрозділів) інших установ і закладів, педагогічним, науково-педагогічним працівникам та науковим працівникам : постанова Кабінету Міністрів України від 14.04.1997 р. № 346 // Офіційний вісник України. – 1997. – № 16. – Ст. 73.

37. Про затвердження Порядку накладення штрафів за порушення законодавства про працю та зайнятість населення: постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2013 р. № 509 // Офіційний вісник України. – 2013 – № 60 (16. 08. 2013). – Ст. 2151.

38. Про затвердження Списків виробництв, робіт, цехів, професій і посад, зайнятість працівників в яких дає право на щорічні додаткові відпустки за

роботу із шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці : постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 р. № 1290 (в редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 13 травня 2003 р. № 679) // Офіційний вісник України. – 1997. – № 48. – Ст. 22.

39. Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери : постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 р. № 1298 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 36 (20. 09. 2002). – Ст. 1699.

40. Про порядок повідомної реєстрації галузевих (міжгалузевих) і територіальних угод, колективних договорів: постанова Кабінету Міністрів України від 13.02.2013 р. № 115 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 16 (07. 03. 2013). – Ст. 554.

41. Положення про державну службу зайнятості: затверджено наказом Міністерства соціальної політики України від 14.06.2019 р. № 945 // Офіційний вісник України. – 2019. – № 51. – Ст. 1773.

42. Положення про організацію та здійснення державного гірничого нагляду, державного нагляду (контролю) у сфері промислової безпеки та охорони праці в системі Держгірпромнагляду України : затверджено наказом Міністерства надзвичайних ситуацій України від 11.08. 2011 р. № 826 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 3 (20.01.2012). – Ст. 101.

43. Про затвердження Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників : наказ Міністерства праці, Міністерства юстиції та Міністерства соціального захисту населення України від 29.07.1993 р. № 58 // Людина і праця: Інформаційний бюлетень Міністерства праці України. – 1993. – № 10.

44. Про затвердження Переліку робіт, при виконанні яких може запроваджуватися колективна (бригадна) матеріальна відповідальність, умови її застосування і Типового договору про колективну (бригадну) матеріальну відповідальність : наказ Міністерства праці України від 12.05.1996 р. № 43 // Людина і праця: Інформаційний бюлетень Міністерства праці України. – 1997. – № 1.

45. Положення про посередника : затверджено наказом Національної служби посередництва і примирення від 18.11.2008 р. № 133 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nspp.gov.ua>

46. Положення про примирну комісію : затверджено наказом Національної служби посередництва і примирення від 18.11.2008 р. № 130 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nspp.gov.ua>

47. Положення про розробку інструкцій з охорони праці : затверджено наказом Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 14 (23. 04. 1998). – Ст. 557.

48. Положення про трудовий арбітраж : затверджено наказом Національної служби посередництва і примирення від 18.11.2008 р. № 135 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nspp.gov.ua>

49. Порядок оцінки відповідності критеріям репрезентативності та підтвердження репрезентативності суб'єктів сторін профспілок та організацій роботодавців: затверджено наказом Національної служби посередництва і примирення 21.07.2011 р. № 73 // Бюлетень Національної служби посередництва і примирення. – 2011. – № 7.

50. Про затвердження Інструкції про порядок здійснення аналізу висунутих найманими працівниками, профспілкою вимог, виявлення та узагальнення причин виникнення колективних трудових спорів (конфліктів): наказ Національної служби посередництва і примирення 09.06.2009 р. № 33 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033299-09#Text>

51. Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці: затверджено наказом Держпромгірнагляду від 21.03.2007 р. № 56 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 27 (23. 04. 2007). – Ст. 1095.

52. Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства: затверджено наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 21. 03. 2007 р. № 55 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 26 (20. 04. 2007). – Ст. 1069.

53. Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліку робіт з підвищеною небезпекою: затверджено наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26.01.2005 р. № 8 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 17 (11. 03. 2005). – Ст. 455.

54. Типове положення про службу охорони праці НПАОП 0.00-4.35-04: затверджено наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 15.11.2004 р. № 255 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 48 (17. 12. 2004). – Ст. 3191.

55. Типові правила внутрішнього трудового розпорядку для робітників та службовців підприємств, установ, організацій: затверджено постановою Держкомпраці СРСР за узгодженням з ВЦРПС від 20.07.1984 р. № 213 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0213400-84>

56. Типові правила внутрішнього службового розпорядку: затверджено наказом Національного агентства України з питань державної служби від 03.03.2016 р. № 50 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 29 (19. 04. 2016). – Ст. 1175.

57. Перелік посад і робіт, котрі заміщуються чи виконуються працівниками, з якими підприємством, установою, організацією можуть укладатися письмові договори про повну матеріальну відповідальність за незабезпечення збереження цінностей, переданих їм на збереження, обробку, продаж (відпуск), перевезення або застосування в процесі виробництва: затверджено постановою Держкомпраці СРСР і ВЦРПС 28.12.1977 р.

№ 447/24 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0447400-77>

58. Генеральна угода про регулювання основних принципів і норм реалізації соціально-економічної політики і трудових відносин в Україні на 2019 – 2021 роки від 14.05.2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001120-19#Text>

59. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Вільної профспілки працівників метрополітенів України щодо офіційного тлумачення поняття «професійна спілка, що діє на підприємстві, в установі, організації», використаного в абзаці шостому частини першої статті 43-1 Кодексу законів про працю України (справа про профспілку, що діє на підприємстві) від 29.10.1998 р. № 1-31/98 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 45 (26. 11. 1998). – Ст. 56.

60. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя : постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11. 1996 р. № 9 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96/card6#Public>

61. Про практику застосування судами законодавства про оплату праці : постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.1999 р. № 13 // Дебет-Кредит (Галицькі контракти). – 2008. – № 29 (21. 07. 2008). – Ст. 271.

62. Про практику розгляду судами трудових спорів : постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.1992 р. № 9 // Дебет-Кредит (Галицькі контракти). – 2008. – № 29 (21. 07. 2008). – С. 279.

63. Про судову практику у справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками : постанова Пленуму Верховного Суду України від 29.12.1992 р. № 14 // Дебет-Кредит (Галицькі контракти). – 2008. – № 29 (21. 07. 2008). – С. 288.

64. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголошена в резолюції 217 А (III) Генеральної Асамблеї від 10.12.1948 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

65. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042/print

66. Декларація МОП основних принципів та прав у світі праці: міжнародний документ від 18.06.1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_260#Text

67. Європейська соціальна хартія (переглянута): міжнародний документ від 3 травня 1996 р. № ETS № 163 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 40 (18. 10. 2006). – Ст. 2660.

68. Конвенція МОП про безпеку та гігієну праці та виробниче середовище : міжнародний документ від 22.06.1981 р. № 155 [ратифікована Законом України № 3988-VI від 02.11.2011 р.] // Офіційний вісник України. – 2013. – № 5 (29. 01. 2013). – Ст. 187.

69. Конвенція МОП про застосування принципів права на організацію і ведення колективних договорів : міжнародний документ від 01.07.1948 р. № 98 // Інформаційний бюлетень Міністерства праці України «Людина і праця». – 1994. – № 9-10.

70. Конвенція МОП про захист вимог працівників у випадку неплатоспроможності роботодавця: міжнародний документ від 23.06.1992 р. № 173 [ратифіковано із заявою Законом № 2996–IV від 19.10.2005] // Вісник Верховної Ради України. – 2006. – № 2-3. – Ст. 39.

71. Конвенція МОП про інспекцію праці у промисловості й торгівлі: міжнародний документ від 11.07.1947 року № 81 // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 24. – С. 1058.

72. Конвенція МОП про рівне ставлення і рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок: трудящі із сімейними обов'язками : міжнародний документ від 23.06.1981р. № 156 [ратифіковано Законом № 1196–XIV від 22. 10. 1999 р.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_010/print1359792124581789

73. Хартія основних прав Європейського Союзу: міжнародний документ від 07.12.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524#Text

74. Меморандум про взаєморозуміння щодо реалізації Програми Гідної праці МОП для України на період 2016 – 2019 рр. від 07.04.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ips.ligazakon.net/document/MU16042>

Література

Основна

75. Трудове право України (Загальна частина) [Текст] : навч. посіб. / Н. Д. Гетьманцева, І. Г. Козуб; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці : Рута, 2013. – 311 с.

76. Трудове право України (Особлива частина) [Текст] : навч. посіб. / Н. Д. Гетьманцева, І. Г. Козуб; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці : Рута, 2014. – 503 с.

77. Трудове право України [Текст] : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С. М. Прилипко [та ін.]. – 5-те вид., допов. – Харків : Право, 2014. – 757 с.

78. Трудове право України [Текст] : підручник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Центр проблем імплементації європ. соц. права, Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.», Нац. ун-т «Остроз. акад.» ; [Іншин М. І. та ін.] ; за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка. – 2-ге вид., стер. – Київ : Юрінком Інтер : Буква Закону, 2018. – 593 с.

79. Трудове право України [Текст] : академ. курс : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Пилипенко П. Д. та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – 5-те вид., переробл. та

допов. – Київ : Ін Юре, 2014. – 548 с.

80. Трудове право [Текст] : підручник / [О. М. Ярошенко та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України О. М. Ярошенка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 3-тє вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2019. – 541 с.

81. Трудове право України [Текст] : підручник / [С. М. Бортник та ін.] ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2019. – 407 с.

Додаткова

82. Андріїв В. М. Юридичний механізм забезпечення трудових прав працівників [Текст] : монографія / В. М. Андріїв; М-во соц. політики України, Черніг. держ. ін-т права, соц. технологій та праці. – Чернігів, 2011. – 305 с.

83. Бірюкова А. Г. Трудове право та трудове законодавство: проблеми співвідношення [Текст] : монографія / А. Г. Бірюкова; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Харків : Панов А. М., 2016. – 401 с.

84. Божко В. М. Засади правового регулювання оплати праці: теоретичний аспект : монографія / В. М. Божко – Полтава : ПНТУ ім. Ю. Кондратюка, 2011. – 402 с.

85. Вавженчук С. Я. Охорона та захист трудових прав працівників [Текст] : підручник / С. Я. Вавженчук. – Харків : Право, 2016. – 560 с.

86. Велика українська юридична енциклопедія [Текст] : у 20 т. / [редкол. вид. : Тацій В. Я. та ін.] ; Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2016. – Т. 11 : Трудове право / [редкол.: С. М. Прилипко (голова) та ін.]. – 2018. – 775 с.

87. Венедіктов С. В. Теоретико-правові засади сучасної концепції трудового правовідношення в Україні [Текст] : монографія / С. В. Венедіктов; МОНМС України, Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2011. – 224 с.

88. Вишновецька С. В. Методологія науки трудового права [Текст] : монографія / С. В. Вишновецька ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Київ : Ніка-Центр, 2014. – 319 с.

89. Держава та її органи як суб'єкти трудового права: теоретико-прикладний нарис [Текст] : монографія / К. В. Гончарова [та ін.] ; [за наук. ред. проф. О. М. Ярошенка]. – Харків : Право, 2014. – 285 с.

90. Костюк В. Л. Правосуб'єктність у трудовому праві: проблеми теорії та практики [Текст]: монографія / В. Л. Костюк. – Київ : Вид. В. Карпенко, 2012. – 464 с.

91. Краснов Є. В. Основні трудові права: міжнародні стандарти і законодавство України: [монографія] / Є. В. Краснов; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – Одеса : Фенікс, 2012. – 177 с.

92. Курс порівняльного трудового права [Текст] : підручник : в 2 т. /

[Іншин М. І. та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. Акад. політ. наук України А. Р. Мацюка ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2-ге вид., змін. і допов. – Харків : Діса плюс, 2015. – Т. 1. – 2015. – 1054 с.; Т. 2. – 2015. – 741 с.

93. Левченко Н. І. Правове регулювання юридичної відповідальності суб'єктів трудового права в умовах ринкової економіки [Текст] : монографія / Н. І. Левченко. – Суми : Мрія, 2015. – 178 с.

94. Митрофанов І. І. Трудовий договір як юридичний факт у трудовому праві [Текст] : монографія / І. І. Митрофанов, О. В. Плєскун ; за заг. ред. І. І. Митрофанова. – Одеса : Фенікс, 2014. – 271 с.

95. Процевський О. І. Методологічні засади трудового права [Текст] : [монографія] / О. І. Процевський ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків : ХНАДУ, 2014. – 259 с.

96. Слюсар А. М. Правовий статус суб'єктів трудового права України : теоретико-правовий аспект [Текст]: монографія / А. М. Слюсар ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Харків : ФІНН, 2011. – 335 с.

97. Сокол М. В. Порядок вирішення колективних трудових спорів і конфліктів в Україні [Текст]: монографія / М. В. Сокол; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2011. – 207 с.

98. Теорія трудового права України [Текст] : монографія / Ю. В. Вусенко, О. В. Старчук, Н. Ю. Щербатюк, [та ін.] ; за ред. І. М. Якушев. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 572 с.

99. Трудове право України (основи теорії трудового права) [Текст] : навч. посіб. / В. В. Бонтлаб, К. М. Біда, В. Л. Костюк, Я. В. Сімутіна, І. Р. Вітик, В. П. Мельник, О. Я. Мельник; Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.», Нац. ун-т «Остроз. акад.». – Київ : Промінь, 2010. – 280 с.

100. Трудове право [Текст] : посіб. для підгот. до іспиту / С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко. – 5-те вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2019. – 191 с.

101. Чанишева Г. І. Види трудового договору за законодавством України [Текст]: монографія / Г. І. Чанишева, Б. А. Римар. – Одеса : Фенікс, 2011. – 176 с.